

Joseph

DE ZWARTE
MOZART

JAN JACOBS MULDER

XANDER

ROMAN

JAN JACOBS MULDER

Joseph
De zwarte Mozart

Uitgegeven door Xander Uitgevers bv
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Omslagontwerp: Studio Marlies Visser
Omslagbeeld: Daan Brand
Belettering: Eugène Terwindt
Auteursfoto: Daan Brand
Zetwerk: Michiel Niesen, ZetProducties

Copyright © 2016 Jan Jacobs Mulder
& Xander Uitgevers bv, Amsterdam

Eerste druk 2016

ISBN 978 94 0160 573 1 | NUR 301

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren.
Mocht u desondanks menen rechten te kunnen uitoefenen,
dan kunt u contact opnemen met de uitgever.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Tessa, Darius, Aliza en David

Demonen schreeuwden, nacht bracht lichten voort:
Waarheid werd zichtbaar uit begrip en woord.
Maar men was blind en doof. Een blij bericht
nam men niet waar, noch manend bliksemlicht.

Al-Boesiri (1295), uit 'De Mantel-Ode'

Eerste Deel

Verwachting

1.

Mijn stervensdagen voelen niet als een dramatische gebeurtenis. De pijn die met scheuten komt is nauwelijks te verdragen en de stank van rotting die mijn lichaam verspreidt, maakt het versterven tot een gelukkig moment waar ik vaak naar heb verlangd. Maar dat verlangen bleek nooit zo dwingend dat ik er een gewelddadig einde aan had willen maken. Dan had ik maanden geleden in Saint Domingue een kogel door mijn kop moeten jagen! Ik heb zo veel doorstaan, heb mij in een poel van geweld moeten storten, meegesleurd door de Terreur waarin iedereen elkaar afmaakte. En ik heb het grimmige gevoel, nee, zelfs de zekerheid dat ik aan de gebeurtenissen niets heb kunnen veranderen. Mijn oren hebben een orgie van geil en geschreeuw, angstig gefluister en in bloed gesmoorde klanken moeten horen en om wat ik heb gezien, had ik gesmeekt het onzichtbaar te laten.

Mijn laatste vriend heb ik achter moeten laten in Saint Domingue. In een gat tussen de wortels onder een boom. De kogel, afgevuurd door een verraderlijke blanke kolonist, was voor mij bedoeld maar trof Junot.

Ik ben ontgoocheld. De slavernij is afgeschaft in 1793, tijdens de Revolutie, maar op de Caraïbische eilanden was daarvan nauwelijks iets te merken. Mooie woorden, mooie plannen, maar er is niets van terechtgekomen. Terwijl het bloed van ons zwarten even rood en even vloeibaar is als het bloed van de bleke, met sproeten bevlekte, onvolprezen blanken. Mijn prachtige gespierde bruine lijf, instrument van lust en soepele beweeglijkheid, eens begeerd door horden smachtende Parijse vrouwen en gehaat door mijn tegenstanders in het duel, snakt in al zijn deernis naar het vervloekte afscheid.

Uit de chagrijnige, vette bek van de chirurgijn die er in zijn monumentale domheid geen idee van heeft wie er tussen die gore, versleten schapenvachten en verkleurde lappen op het bed ligt gevouwen, kwam het woord dat ik had verwacht en zo gevreesd had: gangreen. Te lang gewacht de verwonding aan het been, opgelopen in Saint-Domingue, te verzorgen. Te lang had ik het been afgebonden gelaten omdat het stromen van het bloed in de kleffe hitte maar niet leek te stuiten. Schoon water en gewassen doeken hadden niet geholpen de wond te dichten. Op het schip, terug naar Frankrijk, terug naar Le Havre met de overlevenden van mijn groep, waar er nog twee slecht aan toe waren, zwol het onderbeen op, hoeveel zeewater ik er ook, op aanraden van de kapitein, overheen liet spoelen. Eenmaal aangemeerd in Horta, de traditionele tussenstop op de Azoren, haastte ik mij hinkend, ondersteund door Lamothe, naar de plaatselijke chirurgijn die ik van eerdere reizen kende.

Tot mijn ontsteltenis bleek de man de vorige dag te zijn vermoord en zijn lichaam lag, omgeven door nieuwsgierigen tussen wie ik mij voorzichtig perste, uitgestrekt op de tegels in een zwarte plas te stinken. De man had nog geprobeerd de deur te bereiken, maar dat was hem niet gelukt.

Vliegen zwermde over het lijk, vlogen in en uit de openhangende mond en kropen door de neusgaten het hoofd binnen. Op mijn vraag aan de omstanders waarom hij nog niet was begraven, of op zijn minst nog niet was gekist, werd gemompeld dat hij in de namiddag naar het kerkhof zou worden gebracht. Maar het halve eiland was op zoek naar de dader van de steekpartij en naar de bange vrouw van de ongelukkige chirurgijn, die was gevlucht en zich had verstopt in een van de geruïneerde huizen bergop achter in Horta. Althans, dat schenen enkele burens te hebben gezien. Had iemand in de omgeving een vermoeden wie de messen-

trekker geweest mocht zijn? Het eiland was immers klein en iedereen kende iedereen. Niemand had, schouderophalend, ook maar een vermoeden, behalve een zwarte die tussen zijn tanden iets sliste over de slaaf van de chirurgijn. Waarom niet. Misschien. Je wist maar nooit, zwarte man! Domme, uitdrukingsloze koppen om mij heen. Stamelende monden.

De arts was een diepgelovig, zachtmoedig en een meelevend mens voor allen die hem nodig hadden, wist ik van een vorige reis. Daarom leek mij die gewelddadige dood zo grotesk. Gebiologeerd keek ik naar het geknakte lijf. Gefascineerd door het stille liggen. Dood. Nooit meer denken, horen, luisteren, redeneren, snikken, lopen, zweten, weten, twijfelen, lachen, zuchten. Nooit meer praten. Ach, ik had het zo vaak gezien. Opengereten, onthoofd, doorstoken, afgeschoten, geplet, opgeblazen. Maar dit stille, nutteloze liggen, door iedereen aangestaard, maakte het levend-zijn zo verloren.

Toen ik offerde dat het zijn vrouw wel eens geweest zou kunnen zijn, die hem na een ruzie een mes in zijn buik had geprikt om daarna in paniek te vluchten, keek iedereen mij verbijsterd aan, weerloos aan de grond genageld, om dan in grote eensgezindheid met z'n allen schreeuwend het gevluchte mens te gaan zoeken.

Ik zag deze gebeurtenis als een huiveringwekkend voor-teken. Radeloos hobbelde ik terug de kade op. Misschien had Lamothe een andere geneesheer gevonden. Hij kwam mij schuddend met het hoofd tegemoet en hielp mij op ons schip. Bij de kapitein drong ik erop aan zo snel mogelijk te vertrekken.

Het beenvlees begon een week later zwart te kleuren en daarna, van Le Havre op weg naar Parijs in een stuiterende karos, schreeuwde ik het zo nu en dan schaamteloos uit van de pijn. Een zware, vurige, onderhuidse stroom leek het vlees te schroeien en open te scheuren.

Hij kon het been onmogelijk genezen, heeft de geneesheer zelfgenoegzaam verkondigd. Niemand zou dat kunnen! Op het pafferige, pokdalige gezicht kleefde een valse grijns. Zwart was het, nat, dood vlees en het stonk als een overjarig lijk. Niets meer aan te doen. Dat begreep ik toch wel, niet-waar? Na iedere zin bedekte hij zijn neus met een grauwe doek waarmee hij zo nu en dan ook het zweet van zijn voorhoofd veegde. Het been amputeren was het enige wat hij kon doen. Ik had hem veel te laat geroepen, maar amputatie zou mijn leven in ieder geval een aantal maanden rekken, misschien zelfs wel een jaar. *Mors ultima linea rerum est*. Terwijl hij dat zei, knipoogde hij naar de verlegen leerling die zijn bleke, magere, door stank bedwelmde hoofd afwendde omdat, zo leek het tenminste, hij niet begreep dat zijn meester het had over de dood die het einde van alles was, of omdat hij niets te maken wilde hebben met die miserabele, wrede samenzwering.

De schurftige muren van de armoedige zolderkamer golfden op mij af, het plafond leek naar beneden te storten. Mijn maag was van angst ineengekrompen en apocalyptische visioenen van over elkaar heen vallende lichamen in de bloedrode, vurige hel, draaiden voor mijn ogen. Duhamel, mijn trouwe vriend en verpleger, had zijn moeder te bezoeken, héél even maar had hij gezegd, maar nu kon hij mij verdomme niet helpen die dichtgegroeide ijdelruit uit mijn kamer te trappen. Amputeren! Nog meer pijn dan ik al had ondergaan. De onbarmhartige wreedheid van dit schoelje was zo ongerijmd dat ik over mijn hele lijf begon te trillen. Ik probeerde mij op te heffen, in een poging te gaan zitten wat me, steunend op de rechterarm, uiteindelijk lukte. Toen begon ik te tieren, te schelden, te krijsen dat hij een barbaar, een beul, een charlatan en een gewetenloze slager was. Dat er nog nooit een mes, laat staan een zaag zijn vette lijf had

bewerkt. Nooit had hij zelf de zinderende, allesverslindende pijn gevoeld van amputatie. Niets had hij begrepen van lijden, van de gesel van het mes, van de foltering van de zaag. Waarom was hij geen beenhouwer geworden, hij, gevangen in zijn varkenslijf, gevat in gerafelde, ongewassen kleding, die de smerige moed had mij aan te raken met zijn korstige, met afgekloven nagels bekroonde, dikke vingertjes! Hij die bevrediging zocht in het verlekkerend snijden in kwetsbaar mensenvlees! In mijn ontredderde razernij struikelde ik over mijn woorden en in mijn onmacht probeerde ik hem met mijn kruk te slaan. Die slag ontweek hij grijnzend, met speels gemak. Maar toen ik, terwijl ik mijn musket onder de huden vandaan trok, hem toeschreeuwde dat hij geen sou zou krijgen voor zijn bezoek en zijn absurde raad, graaide hij zijn roestige instrumenten bij elkaar en smeed ze in zijn tas, terwijl hij de vuurmond scherp in de gaten hield. Met zijn smerige doek veegde hij zijn hoofd droog en stond op. 'Wanneer ik een hond een bot geef, wil ik niet weten of het hem smaakt,' beet hij mij toe. Met de mededeling dat hij mij met genoegen een klap met een tang gaf op mijn been, maar dat zijn adeldom en zijn status als arts hem daarvan had weerhouden. Daarna schreeuwde hij mij toe dat hij nog steeds bij machte was te lopen waar en wanneer hij ook wilde. Zeker wist hij, zwaaiend met zijn wijsvinger, dat God mij als zwarte gangreenlijder en als Satanskind weinig tijd zou laten voor al het slechte dat ik ongetwijfeld in mijn leven had gedaan. De guillotine was nog te goed voor mij en hij begreep niet dat zo'n zwarte aap de dagen van de Terreur had overleefd! Hij smeed de deur dicht en ik begroef mijn hoofd in de vette lappen. Terwijl ik hem en zijn leerling de trap af hoorde lopen, schreeuwde ik het uit van onmacht.

Ik haalde vertroostend Elizabeth in mijn herinnering naar boven. Mijn mooie, warme zangeres die al zo lang geleden

door de tering was gestikt en die wij hadden begraven in Saint-Denis. Elizabeth, met wie ik niet mocht trouwen omdat ik zwart was, maar de enige vrouw met wie ik dat met overgave had willen doen. Zij, de bastaarddochter van een wrede en arrogante monarch, zal met mij, over een paar weken opnieuw sterven en het enige wat in de wereld van de levenden aan haar zal doen denken is haar naam in een stuk steen gebeiteld, liggend op het kerkhof. Mijn lijf zal worden toevertrouwd aan een gat in de grond, neergesmeten op andere lijven, en worden bedekt met een paar scheppen kalk.

Duhamel is nog niet op komen dagen. Met lakens bedek ik mijn been, maar de pestilente geur laat zich niet tegenhouden door verzadigd katoen. Die helse stank! Het is de ontbindingswalm van een opengegooid graf op een zomers kerkhof in Parijs, vermengd met de geur van gebarsten, door de zon geteisterde ingewanden op het slagveld. Ik heb Duhamel reukwater en twee Hollandse pijpen laten kopen en tabak uit de Cevennen. Als een vulkaan blaas ik in al mijn misselijkheid rook uit, in de hoop daarmee de scherpte van de stank te verdrijven.

Ik heb geprobeerd zo veel mogelijk te slapen om het zieke lichaam te ontzien en het koortsige hoofd niet onnodig te belasten, maar het lukt niet al te best. Van cognac word ik suffig en het lijkt wel of de pijn iets minder wordt naarmate ik meer drink, maar ook mijzelf in slaap drinken lukt niet. De oorzaak van mijn slapeloosheid is niet alleen de pijn die door het lijf scheurt. Het is ook niet door het gonzen van de zwermen vliegen die langs de lappen vliegen die voor het kapotte raam hangen, dat zoemt in mijn oor. Noch het avondlijke gebonk van het gammele bed in de kamer hiernaast, waar de luidruchtige klant tevreden broemt wanneer de hoer Nadine gillend speelt klaar te komen. Het is vooral de gedachte dat ik als een opgebaard lijk, links en rechts van mijn lijf een verlo-

ren arm, levenloos, gegrepen door de kille hand van de eenzaamheid, gevonden zou worden. De angst dat ik met open mond, waar vliegen uit kruipen die zich tegoed zouden doen aan het opborrelende slijm, zou zijn opgebaard. Dat ik er, zoals de vermoorde chirurgijn uit Horta, slordig, alsof ik was neergesmeten, bij zou liggen.

Ik heb medelijden met mijzelf. Zie mij liggen, ijlend, rottend, woelend. Ik hoor mijzelf steunen en zuchten omdat zo veel kracht en zo veel passie uit dit atletische lijf is gevloeid. Ik weet niet meer wat te voelen of te denken en laveer tussen de daad van zelfmoord en de apathie van berusting. Soms moet ik huilen omdat ik voel dat het einde in zicht is. Ik denk in dagen, hooguit een paar weken. De wonden zijn vochtig, maar de ogen blijven droog.

Mijn Italiaanse viool rust naast me op bed. Duhamel, die reddende vriend, heeft mijn instrument bespannen met nieuwe snaren. Twee reservestokken en hars uit Les Landes liggen opgeborgen in de kist. Ik stem de viool een paar keer per dag. Soms tokkel ik een deuntje, strijk ook wel eens wat, maar het klinkt bedeesd en smartelijk. Mijn handen trillen en waar ik eens werd geroemd om mijn ferme streek, lijkt het of een angstig vogeltje zich verstopt achter bang gekwetter. Duhamel heeft, op zijn eigen bescheiden wijze, bezit genomen van mijn viool die mijn vader, toen wij in Frankrijk aankwamen, via Leclair van Gossec heeft gekocht.

Als een kind zocht ik vertroosting door een paar pruiken die ik had kunnen bewaren, op te zetten en met behulp van een oude, vlekkerige spiegel te bekijken. Extravagante pruiken waarmee ik flaneerde langs de Seine. Zo lang geleden lijkt dat nu. Klassieke pruiken zoals Haydn die droeg en die ik speciaal had gekocht om indruk te maken wanneer ik Marie Antoinette bezocht. Maar ook de mooiste pruiken waren slecht onderhouden en de krullen hadden de neiging te vervlassen.